

DZIEJE

NAJNOWSZE

PL ISSN 0419-8824

INDEKS 355682

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII
WYŻSZA SZKOŁA HUMANISTYCZNA
W PUŁTUSKU

KWARTALNIK
POŚWIĘCONY
HISTORII
XX WIEKU

2-2005

<http://rcin.o>

**POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII**

WYŻSZA SZKOŁA HUMANISTYCZNA W PUŁTUSKU

DZIEJE NAJNOWSZE

Rocznik XXXVII

2005

2

WARSZAWA 2005

<http://rcin.org.pl>

„Dzieje Najnowsze”
Założone w 1969 r. przez Tadeusza Jędruszcza,
Czesława Madajczyka i Witolda Stankiewicza

Wydanie publikacji dofinansowane przez Komitet Badań Naukowych

KOMITET REDAKCYJNY

Eugeniusz Duraczyński, Tadeusz Kisielewski, Stanisława Lewandowska, Piotr Łossowski, Czesław Madajczyk (przewodniczący), Wojciech Materski, Jan Molenda, Wojciech Rojek, Tomasz Schramm, Henryk Słabek, Witold Stankiewicz, Włodzimierz Suleja, Rafał Stobiecki, Roman Wapiński, Krzysztof Dunin-Wąsowicz, Wojciech Wrzesiński, Jan Zamojski, Zygmunt Zieliński, Michał J. Zacharias, Janusz Żarnowski

REDAKCJA

Jerzy W. Borejsza, Małgorzata Gmurczyk-Wrońska (sekretarz), Magdalena Hułas,
Marek K. Kamiński, Andrzej Koryn, Krzysztof Michałek, Tomasz Szarota,
Tadeusz Wolsza (redaktor naczelny)

TŁUMACZ

Aleksandra Rodzińska-Chojnowska

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
00–272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 831–02–61

ISSN 0419–8824

© IH PAN, Wyższa Szkoła Humanistyczna w Pułtusk, Wydawnictwo DiG, 2005

Wydawnictwo DiG
al. Wojska Polskiego 4, 01–524 Warszawa
tel./fax 839–08–38
e-mail: biuro@dig.com.pl <http://www.dig.com.pl>

Nakład 750 egz.
Druk: Instytut Technologii Eksploatacji. Zakład Poligrafii
ul. Pułaskiego 6/10; 26–600 Radom

Spis treści

STUDIA I ARTYKUŁY

Maciej Mróz — <i>Udział Stolicy Apostolskiej w międzynarodowej pomocy charytatywnej dla ofiar głodu w Rosji Radzieckiej (1921–1924)</i>	3
Hanna Marczevska–Zagdańska — <i>Stany Zjednoczone a wojna sowiecko–fińska 1939–1940</i>	21
Anna Pachowicz — <i>Decyzje Komitetu dla Spraw Kraju w sprawie Wileńszczyzny (listopad 1939–kwiecień 1940 r.)</i>	41
Elżbieta Znamierowska–Rakk — <i>„Apogeum” zbliżenia południowosłowiańskiego po II wojnie światowej. Porozumienia Bułgarii i Jugosławii w 1947 r. (1 sierpnia w Bled oraz 27 listopada w Ewksinogradzie)</i>	55
Wanda Jarząbek — <i>Władze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej wobec problemu reparacji i odszkodowań od Republiki Federalnej Niemiec 1953–1989</i>	85
Maciej Tymiński — <i>Związki nie tylko zawodowe. (Zakłady im. 1 Maja w Pruszkowie 1966–1968)</i>	105

AUTOREFERATY

Marek Białokur — <i>Myśl społeczno–polityczna Joachima Bartoszewicza</i>	119
Adam Szymanowicz — <i>Działalność Oddziału II Sztabu Głównego (Generalnego) Wojska Polskiego wobec ludności mazurskiej w latach 1918–1939</i>	125
Anna Skupień — <i>Ludność żydowska w województwie poznańskim w latach 1919–1938</i>	129
Krystian Maciej Szudarek — <i>Dyplomacja brytyjska wobec polityki Niemiec w Komisji Przygotowawczej Konferencji Rozbrojeniowej w Genewie (1926–1930)</i>	139
Marek Gajewski — <i>Planowanie strategiczne i operacyjne w Polsce w latach 1926–1935</i>	149
Anna Idzikowska–Czubaj — <i>Funkcje kulturowe i historyczne znaczenie polskiego rocka</i>	157

MATERIAŁY

Małgorzata Gałęziowska — <i>Zapiski wychowawców z więzienia w Jaworznie 1951–1953</i>	163
---	-----

ARTYKUŁY RECENZyjne I RECENZJE

Ludwik Hass — <i>Stalinowskie więzienia, łagry i inne formy ograniczeń wolności — widziane z dystansu czasu przez dziennikarza–badacza</i>	175
Tadeusz Kondracki — <i>W pułapce geopolityki</i>	191
Joanna Wojdon — <i>Polski Komitet Emigracyjny w Nowym Jorku</i>	196
Patryk Tomaszewski — <i>Wokół myśli politycznej Wojciecha Wasiatyńskiego</i>	205

* * *

Nikołaj Dżawachiszwili, <i>Gruziny pod rosyjskim flagom. (Gruzinskije wojennyje i gosudarstwienyje diejatieli na służbie Rossii w 1703–1917 gg.)</i> — Wojciech Materski	216
Helga Grebing, <i>Die Worringers. Bildungsbürgerlichkeit als Lebenssinn</i> — Wilhelm und Marta Worringer (1881–1965) — Janusz Żarnowski	218
Elżbieta Kossewska, <i>Związek Legionistów Polskich 1922–1939</i> — Janusz Mierzwa	224

<i>Sowiecko–finlandzka wojna 1939–1940</i> , sost. P. W. Pietrow, W. N. Stiepakow, t. I–II — Jakub Wojtkowiak.	228
<i>Deportowani w obwodzie archangielskim. Część 1: Alfabetyczny wykaz 9320 obywateli polskich wywiezionych w 1940 r. z obwodu białostockiego</i> , w: <i>Indeks represjonowanych</i> , t. XIV — Ewa Kowalska	236
<i>Problem reparacji, odszkodowań i świadczeń w stosunkach polsko–niemieckich 1944–2004</i> , pod redakcją Sławomira Dębskiego i Witolda M. Góralskiego — Wanda Jarząbek . .	239
<i>Narady i telekonferencje kierownictwa PZPR w latach 1980–1981</i> , opracowanie, wybór i przygotowanie do druku Marek Jabłonowski, Włodzimierz Janowski, Wiesław Władyka — Daniel Przystek	243
Marek Woźniak, <i>Doświadczenie historii. Kulturowy i społeczny wymiar mitu rewolucji</i> — Robert Litwiński	246

Wśród naszych Autorów m.in.

- Dr Marek Białokur — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu Opolskiego
- Dr Małgorzata Gałęziowska — pracownik naukowy Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie
- Prof. dr hab. Ludwik Hass — w Instytucie Historii PAN w Warszawie
- Dr Anna Idzikowska-Czubaj — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- Dr Wanda Jarzabek — adiunkt w Instytucie Studiów Politycznych PAN w Warszawie
- Dr Tadeusz Kondracki — adiunkt w Instytucie Historii PAN w Warszawie
- Dr Ewa Kowalska — adiunkt w Instytucie Historii PAN w Warszawie
- Dr Robert Litwiński — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie
- Dr Hanna Marczevska-Zagdańska — adiunkt w Instytucie Historii PAN w Warszawie
- Prof. dr hab. Wojciech Materski — w Instytucie Studiów Politycznych PAN w Warszawie
- Dr Janusz Mierzwa — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie
- Dr hab. Maciej Mróz — adiunkt w Instytucie Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego
- Mgr Anna Pachowicz — doktorantka w Instytucie Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie
- Dr Daniel Przystek — adiunkt na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego
- Dr Anna Skupień — pracownik naukowy Biura Edukacji Publicznej Instytutu Pamięci Narodowej, Oddział w Poznaniu
- Dr Krystian Maciej Szudarek — adiunkt w Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego
- Dr Adam Szymanowicz — oficer w Litewsko-Polskim Batalionie Sił Pokojowych w Orzyszu
- Mgr Patryk Tomaszewski — doktorant w Instytucie Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- Dr Maciej Tymiński — adiunkt na Wydziale Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego
- Dr Joanna Wojdon — adiunkt w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego
- Dr Jakub Wojtkowiak — adiunkt w Instytucie Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- Dr hab. Elżbieta Znamierowska-Rakk — docent w Instytucie Historii PAN w Warszawie
- Prof. dr hab. Janusz Żarnowski — w Instytucie Historii PAN w Warszawie

Informacja dla autorów „Dziejów Najnowszych”

Redakcja zwraca się do wszystkich autorów o stosowanie następujących rygorów, dotyczących formy tekstów nadsyłanych do druku w naszym piśmie:

1. Wszystkie teksty należy składać na dyskietkach w formacie PC lub MAC oraz w dwu egzemplarzach, przepisanych według obowiązujących norm: na stronie po 30 wierszy po ok. 60 znaków, z marginesem z lewej strony szerokości 4–5 cm. Poprawki i uzupełnienia powinny być ograniczone do minimum i nie mogą przekraczać trzech na jednej stronie; nie stosujemy żadnych podkreśleń.

2. Układ pierwszej strony artykułu i artykułu recenzyjnego (tj. obszerniejszej, polemicznej recenzji) powinien wyglądać następująco: z lewej strony u góry imię i nazwisko autora oraz dokładny adres, poniżej tytuł na środku strony (na osi). Wszystkie te elementy należy pisać pisemem tekstowym, nie zaś samymi wielkimi literami.

3. W recenzji ponad tekstem należy umieścić kolejno: imię (w formie rozwiniętej) i nazwisko autora recenzowanej pracy, jej tytuł i ewentualnie podtytuł (według strony tytułowej); jeśli recenzja dotyczy pracy zbiorowej, wówczas po tytule należy podać imię i nazwisko redaktora; następnie — w przypadku pracy wielotomowej — liczbę tomów lub części (np. t. I–II) cyframi rzymskimi i dalej: miejsce i rok wydania, nazwę wydawcy, na ostatnim miejscu liczbę stron. Imię i nazwisko autora recenzji — na końcu tekstu z prawej strony (oraz dokładny adres).

4. Teksty do działu „Życie naukowe” zawierają tytuł (na osi); podpis autora jak w recenzji.

5. Wspomnienia pośmiertne: w tytule imię i nazwisko osoby, której tekst dotyczy, pod nim w nawiasach dokładne daty życia; podpis autora jak w recenzji.

6. Przypisy następują w maszynopisie po tekście zasadniczym, od nowej strony. Numery przypisów należy umieszczać we frakcji górnej, bez nawiasów lub kropek, w wierszu z wcięciem akapitowym. Odnośniki do przypisów w tekście są umieszczane przed kropką kończącą zdanie (z wyjątkiem, gdy kończy je skrót: w. — wiek lub r. — rok) albo przed przecinkiem wewnątrz zdania (z wyjątkiem, gdy muszą być umieszczone między słowami, których nie oddziela przecinek).

7. W tekstach zasadniczych przyjmujemy ogólnie przyjęte skróty (np. itp., m.in., rkps, mps, t., z., etc.), a także z reguły: r. (rok) i w. (wiek), inne w miarę potrzeby. Nazwy miesiący podajemy cyfrą rzymską wówczas, gdy występują wraz z dniem i rokiem (bez oddzielających je kropek), w innych przypadkach w ich brzmieniu słownym (16 V 1935 r.; 16 maja; w maju 1935 r.).

8. W przypisach stosujemy skróty jak w punkcie 7., dopuszczalne są także inne skróty, przyjęte w historycznych opracowaniach specjalistycznych, jednak z wyjaśnieniem znaczenia w pierwszym przypadku ich zastosowania. Tytuły czasopism i serii wydawniczych piszemy w cudzysłowie; po tytule publikacji zamieszczonej w opracowaniu zbiorowym piszemy po przecinku — w: (bez nawiasów prostokątnych). Tomy i roczniki periodyków i innych publikacji podajemy cyframi rzymskimi; zeszyty, numery i części — arabskimi.

9. Wszystkie nadesłane do redakcji teksty odbiegające swoją zewnętrzną formą od powyższych zasad będą zwracane autorom do właściwego przygotowania i ponownego przepisania.

10. Redakcja prosi o dołączenie do artykułów streszczeń o objętości 1 strony maszynopisu na tej samej dyskietce co artykuł.

Warunki prenumeraty

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są co kwartał. Cena prenumeraty krajowej wynosi:
na III kw. 2005 r. — 20 zł.

Cena prenumeraty ze zleceniem dostawy za granicę jest powiększona o rzeczywisty koszt wysyłki.

Wpłaty na prenumeratę krajową przyjmują: jednostki kolportażowe „RUCH” S.A. właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora. Dostawa egzemplarza następuje w uzgodniony sposób.

„RUCH” S.A. zapewnia dostawę pod wskazany adres pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty.

Wpłaty na prenumeratę zagraniczną przyjmuje: „RUCH” S.A. O.K.D.P., 01-248 Warszawa, konto PEKAO S.A. IV O/Warszawa 68124010531111000004430494. Dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Terminy przyjmowania wpłat na prenumeratę krajową i zagraniczną:

do 5 XII — na I kw. r. następnego

do 5 III — na II kw. r. bieżącego

do 5 VI — na III kw. r. bieżącego

do 5 IX — na IV kw. r. bieżącego

Bieżące numery oraz wszystkie dostępne od 1999 r. można również kupić lub zamówić w Wydawnictwie DiG:

01-524 Warszawa, al. Wojska Polskiego 4

tel./fax (+48 22) 839 08 38

e-mail: dig@dig.com.pl; http://www.dig.com.pl

BZ WBK SA 35 O/Warszawa 7010902851000000100226138

Na terenie kraju wpłat można dokonywać także w oddziałach terenowych firmy KOLPORTER S.A., właściwych dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora.

Szczegółowe informacje — bezpłatna infolinia

0 800 137 082

Subscription orders for all the magazines published in Poland available through the local press distributors or directly through the Foreign Trade Enterprise.

ARS POLONA

00-068 Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7, Poland

Our bankers:

BANK HANDLOWY SA 201061-710-13100

cena 20,00 zł (w tym 0% VAT)
Nakład 750 egz.

